

Ordlista för bevarandeplaner

Bevarandeplanen innehåller många svårbegripliga ord och termer. Här är en lista med förklaringar som underlättar läsandet av bevarandeplanen.

Alluvial betyder avsatt i vatten

Avermectin avmaskningsmedel som innehåller **avermectin**. Detta medel slår ut den dynglevande insektsfaunan och försvårar därigenom nedbrytningen av djurens spillning.

Avrinningsområde ett avrinningsområde är det landområde, inklusive sjöar, som avvattnas via samma vattendrag. Området avgränsas av topografin som skapar vattendelare gentemot andra avrinningsområden.

Bestånd ett skogsområde som karaktäriseras av viss enhetlighet beträffande ålder, trädslagsblandning, bördighet, etc

Bevarandemålen ska klargöra vilket tillstånd som behöver uppnås i området för naturtyper och arter för att området på bästa sätt ska fylla sin funktion i Natura 2000-nätverket. En naturtyps bevarandemål i ett skyddat område ska bidra till att de nationella bevarandemålen uppnås och helst bör det framgå vilken betydelse det skyddade området har för helheten. Bevarandemålen formuleras i bevarandeplaner och skötselplaner.

Bevarandeplanen ska beskriva mer exakt vilka värden som ska bevaras, vilka åtgärder som behövs och när de ska genomföras. Planen ska redogöra för vilka verksamheter eller åtgärder som eventuellt kan hota de arter eller livsmiljöer som ska skyddas enligt Natura 2000. Bevarandeplanerna tas fram av länsstyrelserna.

Bevarandestatus för en naturtyp (livsmiljö) är **gynnsam** om dess **areal** inte minskar och de **strukturer, funktioner** och **typiska arter** inte förstörs respektive försvinner. I bedömningen vägs också in hur lätt det är att återställa den ursprungliga livsmiljön vid skada.

Bevarandestatusen av en art bedöms utifrån hur sannolikt det är att arten långsiktigt kommer att finnas kvar i livskraftiga bestånd. Detta beror i sin tur på hur välbevarad livsmiljön är. Är både arten och naturtypen väl bevarade är bevarandestatusen **gynnsam**.

Bevarandesyftet beskriver vilka naturtyper som området ska bidra till att bevara i gynnsam bevarandestatus

Bevarandetillstånd Bevarandemålen i skyddade områden fokuserar på naturtypers bevarandetillstånd dvs att naturtyper har gynnsam bevarandestatus i området och hur de bevarandeåtgärder som utförs påverkar dem.

Biotop är ett område med enhetlig miljö och organismsammansättning. Området avgränsas naturligt genom lokalklimat, markbeskaffenhet, växt- och djurliv mm.

CR akut hotad (Critically Endangered)

DD kunskapsbrist (Data Deficient)

Dikesrensning betyder att rensa ett befintligt dike ned till originaldjup. Inga stora stenar tas bort i botten.

Dystrof används för sjöar och andra vattendrag och betyder brunfärgat, näringsfattigt vatten i moss- eller myr miljö.

EN starkt hotad (Endangered)

Eutrof används för sjöar och andra vattendrag och betyder näringsrik

Evighetsträd träd som aldrig avverkas utan får stå kvar, åldras och dö naturligt

Flerskiktad väl utvecklade träd-, busk- och fältskikt på samma yta

Fragmentering är uppsplittring av livsmiljö så att endast små bitar (fragment) finns kvar

Fridlysning lagfäst skydd mot skadegörelse eller utnyttjande. Arter som är fridlysta kan omfattas av olika fridlysningsbestämmelser vilket anges i artskyddsförordningen och anslutande lagstiftning.

Frihuggning/ Friställning avverkning som skapar fritt utrymme för krona hos träd eller planta

Fågeldirektivet se Habitatdirektivet

Förna material bestående av döda växt- eller djurrester som ännu ej omvandlats till humus

Grundvatten vatten som fyller hålrum i jord och berg under markytan

Gynnsam bevarandestatus se under Bevarandestatus för en naturtyp alternativt Bevarandestatusen av en art

Habitat livsmiljön för en enskild art. I den engelskspråkiga användningen av begreppet ingår nu ofta även innebörden i det svenskspråkiga begreppet biotop, jämför ovan. De ”habitat” som nämns i art- och habitatdirektivet, brukar i formella svenska översättningar kallas livsmiljöer – vilket kan vara lite förvirrande, för direktivet talar också om bevarande av livsmiljöer för arter. I många sammanhang används i stället begreppet naturtyp som en synonym/översättning för habitat.

Habitatdirektivet och **Fågeldirektivet** utgör grunden i EU: s naturvårdspolitik och varje medlemsland har valt ut sina Natura 2000 områden med utgångspunkt från listorna i dessa direktiv. Natura 2000-områden utpekas endast när EU funnit brister i Natura 2000-nätverket för specifika naturtyper och arter.

Hamling skörd av grenar och kvistar av lövträd eller buskar för att erhålla vinterfoder för husdjur

Hydrologi är läran om vattenförhållandena på jorden. Närmare bestämt omfattar den vattnets cirkulation mellan hav, atmosfär och landområden. Där studeras de processer som tillsammans svarar för vattnets kretslopp. Hydrologin innefattar också vattnets fysikaliska och kemiska egenskaper och dess samspel med allt levande - växter, djur och människor.

Hydromorfologiska bedömningsgrunder -klass 1 eller 2 Kriterier för att bedöma vattenförekomsternas status, t.ex. enligt Naturvårdsverkets klassificeringsföreskrifter (NFS 2008:1). De hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna är uppdelade på morfologi, hydrologisk regim och kontinuitet. Kvalitetsfaktorerna består i sin tur av en eller flera parametrar. Bedömningsgrunderna redovisas i en femgradig bedömningsskala där klass 1 indikerar minst påverkan och klass 5 mest påverkan. 1=Status hög, ingen påverkan, 2=Status god, liten påverkan. **Kontinuitet** innefattar de förändringar en vattenförekomst kan uppvisa med avseende på möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter och näringsämnen.

Klassificering av **hydrologisk regim** innefattar de förändringar en vattenförekomst uppvisar på grund av påverkan på kvantitet och dynamik i vattenflöden. Klassificeringen av **morfologisk påverkan** omfattar de förändringar en vattenförekomst genomgått p.g.a. vägbyggen, gamla flottningsleder, skogs- och jordbruk samt bebyggelse och anläggningar av olika former.

Hålträd träd som utnyttjas av hålbyggande arter

Hävd traditionella brukningsformer inom jord- och skogsbruket. Betesdrift, slåtter och lövtäkt är vanliga brukningsformer som ryms inom begreppet

Högstubbe Avbruten eller avsågad trädstam, där stubben är mer än manshög

Icke-naturtyper de naturtypskarterade områden som inte har innehåller någon naturanaturtyp och består av antingen mer triviala delar eller av sådant som det inte finns naturtyper för som t.ex. björkskog och granskog i södra Sverige.

Impediment område där virkesproduktionen varaktigt underskrider 1 m³sk/ ha och år

Indikatorart se under Typiska arter

Intern dynamik med intern dynamik menas att skogen i huvudsak förnygrar sig undan för undan i små steg genom att enstaka träd eller trädgrupper dör, av t.ex. svampangrepp eller stormar, och att yngre träd då får chansen att växa till sig i luckorna. Så kallade sekundära trädslag som gran, lönn, ask, alm och lind är anpassade till intern dynamik och gynnas när inga storskaliga störningar, som t.ex. skogsbrand, sker.

Inäga odlad mark, äng eller betesmark nära en gård

Isolering avskild från omvärlden

Kantzon område där två olika miljötyper möts, till exempel skog – åker, skog – hygge, skog – vattendrag

KNAS kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden. KNAS karterar naturtyper i naturreservat, nationalparker, naturvårdsområden, Natura 2000-områden och objekt som planeras för skydd

Kontinuitet obrutenhet under längre tid i ekosystemet (biologisk kontinuitet) om det gäller vatten se också under Hydromorfologiska bedömningsgrunder

Kryptogam växt som fortplantas genom sporer, det vill säga ormbunkar, mossor, lavar svamp och alger

Kultiverade betesmarker består ofta av före detta åkermark, eller betesmark med tydlig påverkan av produktionshöjande åtgärder, framför allt gödsling

Lagg är en zon av fuktiga kärr som finns mellan en mosse och fastmarken. Laggen utgör gräns för fastmarksvattnets påverkan

LC livskraftig (Least concern)

Luckhuggning skogsbrukssätt som innebär att luckor med ca 20 m diameter huggs upp i syfte att förnygra skog

Låga dött, liggande träd

Lövskog beståndstyp där den sammanlagda andelen lövträd utgör minst 70 %

Mesotrof används för sjöar och andra vattendrag och betyder måttligt näringsrik

Miljökonsekvensbeskrivning(MKB) ska ingå i en ansökan om tillstånd enligt 7 kap 28 a § och ska alltid innehålla uppgifter som behövs för prövningen som t.ex. att visa på de effekter på miljön som man i förväg bedömer att vissa åtgärder kan få

Miljöträd träd med höga miljövärden, till exempel hålträd, gamla eller grova träd, hamlade träd

Morfologisk påverkan se under hydromorfologiska bedömningsgrunder

Mosseplan innebär naturtypen högmossar (7110), vilket är mossar som tydligt höjt sig över omgivningen. Vattenförsörjningen sker endast genom direkt nederbörd

Motivering till bevarandesyfte beskriver varför området är särskilt viktigt för prioriterade arter/naturtyper

Mulm ett tecken på att ett träd är gammalt är att det finns håligheter som innehåller ett brunt trämjöl. Detta kallas mulm och består av trämjöl och rester av de svampar som brutit ned träet.

Myr sammanfattande benämning på olika typer av torvmark (kärr, mosse)

Målindikatorer utgör uppföljningsbara och nivå-satta indikatorer kopplade till bevarandemål för specifika naturtyper och de preciserar delar av bevarandemålet

Natura 2000 arter är arter som medlemsländerna inom EU har kommit överens om att skydda

Naturbetesmark naturbetesmarker har inte gödslats, plöjts, dränerats eller såtts in med vallväxter. De har ofta lång historia som slåttermark eller betesmark.

Naturlig föryngring föryngring uppkommen genom självsådd eller skottskjutning

Naturreservat ett område som genom miljöbalken avsatts som fridlyst naturområde

Naturskog äldre, naturligt föryngrad skog som inte påverkats av skogsbruksåtgärder

Naturtyper är livsmiljöer, som anses vara ovanliga och skyddsvärda i Europa, t ex vissa typer av bokskog. Dessa naturtyper har fått olika sifferbeteckningar i bevarandeplanen.

Naturtypskarta en detaljkarta som visar naturtypernas utbredning inom ett område

Naturtypsstatus naturtyperna kan ha fullgod bevarandestatus eller ha icke-fullgod bevarandestatus. I vissa fall finns ytor som är klassade som utvecklingsmark, de är i nuläget inte Natura 2000-naturtyp, men de har förutsättningar att bli det på sikt. Dessa ytor kan därför vara viktiga för naturtypernas långsiktiga förekomst i området.

Naturvårdsanpassad skogsbruk Den svenska skogen har genom årtusenden påverkats av en mängd olika störningar; både naturliga som storskaliga bränder och stora stormar; och orsakade av människan, som skogsbyte och avverkningar. Detta gör att många av de arter som finns i de svenska skogarna är anpassade till de öppna miljöer som skapas efter en störning, och trivs inte i en skog som lämnas att utvecklas fritt och som gradvis blir allt tätare och mörkare. För att dessa ljusälskande arter ska trivas krävs en aktiv naturvårdsinriktad skötsel, exempelvis frihuggning runt grova träd, röjningar, instängsling för att få upp föryngring m.m. för att gynna olika ädellövträd.

Naturvårdsavtal en skriftlig överenskommelse mellan staten eller en kommun och fastighetsägaren angående naturvården inom ett visst område, enligt vilket fastighetsägaren förbundit sig att tillåta eller tåla åtgärder eller inskränkningar

Naturvårdsbränning anlagd brand på skogsmark där huvudsyftet är att efterlikna en naturlig brand

NT missgynnad (Near Threatened)

Nyckelart växt- eller djurart som dominerar förutsättningarna för andra arters förekomst

Nyckelbiotop område som utgör livsmiljö för rödlistade arter

Nydikning betyder genom dikning utförd torrläggning av tidigare odikad torvmark i naturtillstånd eller av försumpad momark

Oligotrof används för sjöar och andra vattendrag och betyder näringsfattig

Pionjärträd träd som lätt koloniserar öppna ytor, till exempel björk, tall, asp

Plockhuggning avverkning av spridda träd i bestånd utan gallring av mellanliggande partier

Population en grupp individer av samma art som har möjlighet att fortplanta sig

Predator rovdjur; djur som dödar och äter andra djur

Prioriterade bevarandevärden de värden som är högst prioriterade i Natura 2000-området

Prioriterade bevarandeåtgärder de skötselåtgärder som är högst prioriterade i Natura 2000-området. Prioriteringarna har betydelse vid positiva åtgärder som ska utföras.

Prioritering enligt EU Naturtyper eller arter som prioriteras av EU och som därför har betydelse vid tillståndsprovningar där negativ påverkan sker

Produktionsinriktat skogsbruk Vanligt skogsbruk, i trakthyggesbruk eftersträvar man enskiktade likåldriga skogsbestånd, vilket är till nackdel ur ekologisk synvinkel för arter.

Den traditionella metoden att bruka ett barrskogsbestånd i Sverige är att efter en yta huggits kal plantera ny skog, röja en eller två gånger, gallra två eller fler gånger och sedan återigen avverka skogen. Cykeltiden beror på hur bra skogen växer (bonitet), dock till minst 45 år (Skogsvårdslagen 10 §). Vanligare är dock att avverka vid cirka 80 års ålder. Denna typ av skogsbruk som utnyttjar kalhyggen för att underlätta förnyring och avverkning kallas för trakthyggesbruk. Målet med bokskogsskötsel har sedan länge varit ett slutbestånd med grova, kvistfria och raka stammar. Det är detta mål som styr skötseln av produktionsskogarna med bok.

Provyta i uppföljningen ges svar på frågan om uppställda bevarandemål har uppnåtts för berört naturreservat och Natura 2000-område. Metoderna för att kolla bevarandemålen är olika för olika naturtyper och arter i tex gräsmarker kollas typiska arter och gräshöjd inom en provyta i storleken 50*50 cm medan provytan i tex marina naturtyper är transekter med provpunkter.

Rasbrant brant, blockrik bildning på bergssluttning

RE försvunnen (Regionally Extinct)

Ringbarkning innebär att stammen på trädet avbarkas med ett band runt trädet. Ofta medför detta att trädet långsamt dör.

Rotskott skott utgående från rötter, till exempel asp

Rödlistan är en nationell förteckning över hotade arter. Rödlistan sammanställs och uppdateras av artdatabanken. **Förkortningar i rödlistan;**

DD = Kunskapsbrist (Data Deficient)

RE = Försvunnen (Regionally Extinct)

CR = Akut hotad (Critically Endangered)

EN = Starkt hotad (Endangered)

VU = Sårbar (Vulnerable)

NT = Missgynnad (Near Threatened)

LC = Livskraftig (Least concern)

Samråd Om det finns en risk för betydande påverkan när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön ska samråd hållas mellan verksamhetsutövaren och Länsstyrelsen, dvs dialog skall upprättas med intressenter och berörda.

SCI betyder Site of Community Interest och är områden med naturtyper och arter som anses skyddsvärda i Europa. SCI ändras efter 6 år till **SAC** (Special Area of Conservation) som betyder särskilt bevarandeområde.

SE -numret betyder Svenskt Natura 2000 område. Numret är unikt för varje område.

Senvuxet träd träd med påfallande smala årsringar. Har ofta mycket kryptogamer på stammen.

Skyddszon ett område i anslutning till en biologisk värdekärna lämpligt som skydd mot negativa förändringar av värdekärnans naturvärden på grund av förändrad hydrologi och lokalklimat

Skötselplan långsiktig plan för skötsel av ett skyddat område, där planen innehåller preciserade bevarandevärden, bevarandemål, skötselåtgärder samt rutiner för dokumentation och uppföljning

Slätter en traditionellt skött hårdvallsäng slås mellan mitten av juli och början av augusti. Vid denna tidpunkt har flera av de kärlväxter som behöver sprida sina frön för sin fortlevnad hunnit klara av detta. Har ängen höga biologiska värden ska redskap som är klippande eller skärande användas som lie, minislätterbalk eller knivslätterbalk.

SPA betyder Special Protected Area, och är speciellt avsatta fågelområden där många fåglar som anses skyddsvärda inom EU häckar, födosöker eller rastar

Stubbskott skott som utvecklas vid stubbasen

Tillståndsprövning bestämmelserna om detta finns i 7 kapitlet 28 a – 29 §§ miljöbalken (MB).

Tillståndskravet i 28 a § innebär att det är förbjudet att utan tillstånd "bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön" i Natura 2000-områden.

Tillståndskravet blir alltså aktuellt när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Det vidare begreppet "miljön" inbegriper inte bara naturtyper och arter upptagna för området. Det som ska göras i detta skede är istället en mer allmän riskbedömning av verksamheten. Det är verksamhetsutövaren som ska göra bedömningen och det är försiktighetsprincipen som bör gälla. Om det finns risk för betydande miljöpåverkan ska efter samråd en ansökan om tillstånd lämnas in. En **miljökonsekvensbeskrivning (MKB)** ska ingå i ansökan. Tillståndet prövas av länsstyrelsen i det län där området ligger eller miljödomstol om det är ett ansökningsärende som lämnats dit (29 b § MB).

Typiska arter är typiska för en viss naturtyp. Detta kan t ex vara en fisk som är typisk för näringsfattiga sjöar. Om näringen i sjön ökar, medför detta att fiskbeståndet minskar eller försvinner. Fisken fungerar då som **indikatorart** eftersom dess försvinnande tyder på att livsmiljön håller på att förändras.

Uppföljning ger svar på frågan om uppställda bevarandemål har uppnåtts för berört naturreservat och Natura 2000-område. Uppföljning av naturreservat förutsätter att preciserade bevarandemål har lagts fast för de bevarandevärden som ska bevaras i det skyddade området.

Utsjön vattnet i havet utanför kust och öar

Utvecklingsmark mark som i dagsläget har ett ringa eller begränsat naturvärde men som med utgångspunkt från befintlig vegetation och/eller belägenhet bedöms ha förutsättningar att utveckla och förstärka värdekärnans naturvärden antingen på kort eller längre sikt

Vindfälla träd eller stam som fällts av vinden

VU sårbar (Vulnerable)

Värdekärna ett sammanhängande naturområde som bedömts ha en stor betydelse för fauna och flora och/eller för en prioriterad naturtyp

Värde-trakt ett landskapsavsnitt med särskilt höga ekologiska bevarandevärden. Värde-trakter har en väsentligt högre täthet av värdekärnor för djur- och växtliv inklusive biologiskt viktiga strukturer, funktioner och processer än vad som finns i vardagslandskapet.

Ädellövskog beståndstyp som utgörs av lövträd till minst 70 procent och av ädla lövträd till minst 50 procent och vars areal är minst 0,5 hektar

Ägoslag indelning av mark med hänsyn till karaktär och brukningssätt

Äng är att det är en slåttermark som inte gödslats, kultiverats eller såtts in med främmande arter. Gemensamt för alla typer av ängar är att de slås.

Överståndare träd som förekommer glest i bestånd och som är väsentligt äldre än övriga träd i beståndet